

Arbetsmiljöfrågor i skolans läroplan — åtgärder i medlemsstaterna Sammanfattning av en rapport ⁽¹⁾

För att undervisningen i arbetsmiljöfrågor i grundskolan och på högre utbildningar ska stärkas krävs att den formaliseras i läroplanskraven. Den här rapporten visar hur medlemsstaterna har integrerat utbildning i arbetsmiljöfrågor och risker i sina nationella läroplaner.

Betydelsefulla framsteg och åtgärder märks både i grundskolan och på högre utbildningsnivåer, både när det gäller genomförda och planerade åtgärder i medlemsstaterna. Exempel på åtgärder för att införa arbetsmiljöfrågor i utbildningen på läroplansnivå:

- Läroplaner.
- Kursplaner.
- Riktlinjer och resurser till stöd för läroplaner och kursplaner.
- Formella rekommendationer.
- Nationell vägledning och resurser i fall där inga läroplaner har fastställts.
- Kampanjer till stöd för ovanstående.
- Åtgärder för bättre arbetsmiljö i skolorna.

Samarbete om utbildning på europeisk nivå resulterar i en samstämmighet i fråga om kärnämnen och studiemål i skolor i alla medlemsstater. Riskutbildning och arbetsmiljöfrågor behandlas i allmänhet inte som ett fristående ämne. Istället har man försökt hitta möjligheter att integrera frågorna i studiemålen för andra relevanta ämnen i skolornas läroplaner, som till exempel

naturvetenskap, idrott och hälsa samt samhällsvetenskap. Därför är det viktigt att riskutbildning och studiemål för arbetsmiljöfrågor inom läroplanens kärnämnen anpassas efter olika åldersgrupper.

När frågor om säkerhet och hälsa på arbetsplatsen införs i läroplanen, sker det ofta i **samarbete** med andra parter som arbetsmiljöorgan, utbildningsdepartement och läroplansmyndigheter. När nationella läroplaner ändras och utvecklas behöver arbetsmiljöorgan också kunna påverka den processen redan på förslagsstadiet.

Många **innovativa verktyg** till stöd för undervisningen har tagits fram på nationell och regional nivå i medlemsstaterna. Praktiska verktyg och undervisningsstrategier som är knutna till läroplanen är till stor nytta.

I vissa medlemsstater, till exempel Sverige, har **integrerade åtgärder** vidtagits, där riskutbildning kopplas samman med en säker studiemiljö för lärare och elever och med elevhälsan på skolan. Vissa initiativ stöder riskutbildning i skolor och erbjuder samtidigt stöd till skolor för ökad säkerhet i skolbyggnader. Elever kan engageras aktivt i skolsäkerhetsfrågor, till exempel genom att elevrepresentanter med ansvar för säkerhet utses – ett lagstadgat krav i vissa medlemsstater – och genom att eleverna bidrar till att identifiera risker i skolorna.

Det finns många utmärkta verktyg för lärare, men betydligt mindre kraft har lagts på att **förbereda lärarna** själva. Det är ett välkänt faktum att lärare behöver utbildas i hur riskutbildning bäst förmedlas. Om de inte har någon sådan utbildning och om riskutbildningen bara är ett av många alternativ i läroplanen, kan de känna motvilja mot att undervisa i ämnet och istället välja ett ämne de är mer bekväma med, även om de har erbjudits bra verktyg. Därför behövs utbildningsprogram för befintliga lärare, och undervisning i arbetsmiljöfrågor och riskutbildning måste integreras i lärarutbildningarnas läroplaner. Lärare på alla utbildningsnivåer behöver den här typen av förberedelse.

Den största utmaningen är att integrera arbetsmiljöfrågorna i olika **universitetsutbildningar** så att man når ut till morgondagens ingenjörer, arkitekter, läkare, affärsmän, chefer etc. Integreringen av arbetsmiljöfrågor i kurser på högskolenivå är det område där minst utveckling skett, vilket bland annat beror på sådana utbildningars självständiga ställning. Åtgärderna för att införliva arbetsmiljöfrågor i relevanta kurser som teknik eller ekonomi består därför av tillfälliga lösningar och är ofta beroende av enskilda lärares intresse eller av särskilda förespråkare från professionellt håll. Universitetslärare behöver övertygas om

⁽¹⁾ OSH in the school curriculum: requirements and activities of the Member States (<http://osha.europa.eu/publications/reports/TE3008521ENC/view>).

behovet av att införa arbetsmiljöfrågor i kurserna. De behöver också relevant arbetsmaterial. Trots detta finns goda exempel, till exempel inom teknikområdet.

Exempel på elevkompetens inom ämnen i läroplanen som relateras till riskutbildning

Exempel på personlig och social kompetens

- Att kunna tillägna sig och uppvisa kunskaper i säkerhet.
- Att kunna ta ansvar.
- Att kunna be om hjälp.
- Att utveckla förmågan att våga ge råd.
- Att hantera negativa stereotyper och socialt tryck.
- Att känna igen risker och fatta säkrare beslut.

Exempel på vårdkompetens

- Att kunna ge första hjälpen.
- Att främja en hälsosam livsstil.

Exempel på kunskaper i medborgarskap

- Att förstå behovet av regler.
- Att delta i skapande och ändring av regler.
- Att undersöka och diskutera lokala och aktuella problem.
- Att fundera över sociala och moraliska dilemman.
- Att delta i beslutsfattande.

Exempel på karriärrelaterad inläring

- Att möta och diskutera med människor med många olika yrkesroller och kunskaper.
- Att identifiera sina egna kunskaper och prestationer.
- Att fundera över olika sätt att vidareutveckla dessa kunskaper.

Exempel på riskutbildningsspecifik kompetens, till exempel som en del i praktiska läroplansämnen

- Att känna till faror, risker och riskkontroll.
- Att känna igen risker, bedöma följdrisker och vidta åtgärder för att kontrollera riskerna för sig själv och andra.
- Att använda information för att uppskatta omedelbara och kumulativa risker.
- Att hantera den omgivande miljön för att säkerställa hälsa och säkerhet för sig själv och andra.
- Att förklara åtgärderna som vidtas för att kontrollera risker.

Exempel på framgångsfaktorer för integrering av arbetsmiljöfrågor i läroplaner

- Göra ett tydligt åtagande och tillhandahålla lämpliga resurser.
- Slå fast målsättningar för integrering av arbetsmiljöfrågor i utbildning i den nationella strategin för arbetsmiljöfrågor.
- Basera åtgärder på undersökningar om hur verkligheten ser ut, vad som är realistiskt att åstadkomma, vad som är mest effektivt osv.
- Utveckla nära samarbeten med utbildningsmyndigheter, i synnerhet med sådana som beslutar om läroplaner.
- Identifiera möjligheter i läroplanen och eftersträva att påverka läroplanen när den ändras och vidareutvecklas.
- Anpassa förslag och initiativ efter läroplanerna och efter den aktuella utbildningspolycyn samt efter undervisningsmetoderna, inklusive integrering av riskutbildning i både läro- och kursplaner. Viktiga områden för integrering är bland annat ramverken för utbildning i personlig och social utveckling, hälsa och medborgarskap. Riskutbildning bör också införas i hälsofrämjande skolor (program för "hälsosamma skolmiljöer").
- Utarbeta studiemål för arbetsmiljöfrågor och riskutbildning för relevanta ämnen inom ramverket för läroplaner. Studiemålen ska avpassas efter barns och ungdomars ålder och förmåga och fokusera på kunskap om risker, inklusive identifiering av faror, riskbedömning och utveckling av ett säkrare beteende.
- Tillhandahålla resurser för arbetsmiljöfrågor/riskutbildning som är anpassade efter olika läroplansämnen och åldersgrupper
- Erbjud yrkesutveckling i riskutbildning för lärare och instruktörer. Utbildning behövs för lärare på alla nivåer, både som en del i yrkesutvecklingen för (befintliga) lärare i tjänst och i kurser för lärarstudier. Utbildningsbehovet hos andra som är engagerade i utbildning, exempelvis skolledare och föräldrar, bör också övervägas.
- Utarbeta en arbetsmiljöexamen på skolnivå som passar in i skolans kvalifikationssystem.
- Utveckla samarbeten med viktiga parter som stöder riskutbildning för att åstadkomma en konsekvent metod och undvika upprepning.
- Leda nya initiativ samt övervaka och granska framsteg.
- Utbyta erfarenheter och kontakter.
- Integrera kunskap om risker i skolans övergripande syn på säkerhet och risker, som bör omfatta såväl en säker studiemiljö för elever som hälsa och säkerhet för personalen. Synsättet ska sammanlänkas med initiativ för "hälsosamma skolmiljöer".

Mer information

Mer information om integrering av arbetsmiljöfrågor i utbildning finns på adressen: http://osha.europa.eu/priority_groups/young_people

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tfn (+ 34) 94 479 43 60, Fax (+ 34) 94 479 43 83

E-post: information@osha.europa.eu

© Europeiska arbetsmiljöbyrån. Kopiering tillåten med angivande av källan. Printed in Belgium, 2008

